

תעשיות ורישוי עסקים

הפעילות התעשייתית והעסקית באזור מפרץ חיפה גורמת או עלולה לגרום למפגעים סביבתיים מסוגים שונים. בנוסף לתעשיות הגדולות הפטרוכימיות שמרוכזות במפרץ חיפה, קיימים ברשויות המקומיות של איגוד הערים מספר רב של מפעלים ועסקים שונים העוסקים במגוון תחומים. הם ממוקמים בחלקם באזורי תעשייה של אותן הרשויות או באזורים מעורבים (תעשייה ומסחר) ואף באזורי מגורים.

האיגוד מטפל במפגעים סביבתיים מתעשיות, עסקים ומוסדות, בשיתוף עם גופים כגון מחלקות העירוניות, דהינו רישוי עסקים, פיקוח עירוני ותברואה, פיקוח על הבנייה, ואחרים וכן עם המשרד להגנת הסביבה. בכל הקשור למפעלים והעסקים הללו מעורבות האיגוד מתמקדת בנושאים כמו פליטות לאוויר, ריחות, ייצור, אחסון ושינוע חומרים מסוכנים, פסולת ושפכים תעשייתיים.

הטיפול במפגעים סביבתיים מתבסס על חוקים ותקנים קיימים ברמה מקומית וארצית, כגון חוקי עזר עירוניים, חוק רישוי עסקים והתקנות מכוחו, חוק למניעת מפגעים, תשכ"א- 1961 והתקנות מכוחו, חוק חומרים מסוכנים, חוק שמירת הניקיון, התשמ"ד- 1984, תקנים של מכון התקנים וכו'.

אופן הטיפול במפגעים מסוג זה מתבטא במישורים הבאים:

- איתור וזיהוי המטרד, המתבסס על ממצאי ביקורת במקום לפי עניין.
- מתן המלצות לטיפול במטרדים, הן במסגרת רישוי עסקים לפי סמכויות האיגוד, המשרד להגנת הסביבה או גורמי רישוי אחרים, והן כמתן דרישה בסיוע גורמי האכיפה המוסמכים.
- בדיקת פתרונות טכניים ויישומם בשטח.
- ליווי ותמיכה בהליך האכיפה שמתבצע על ידי גורמי אכיפת החוק.

בין האמצעים היעילים במיגור ומניעת מטרדים סביבתיים הינו התניית הרישיון לעסק בדרישות שמתייחסות להיבטים סביבתיים, דוגמת איכות אוויר, שפכים, חומרים מסוכנים, פסולת, רעש, וכן לנושאים ספציפיים לפי המצב בשטח. אי ביצוע התנאים מהווה הפרה של הרישיון עם כל המשתמע מכך.

רישיונות עסק

בתחום רישוי עסקים, האיגוד פועל בשני מישורים:

א. טיפול שוטף בהליך רישוי רגיל, לאחר קבלת הבקשה לרישיון העסק ממחלקות לרישוי עסקים.

ב. טיפול יזום, המתבצע בעקבות מפגעים סביבתיים הנגרמים בידי מפעלים או עסקים. האיגוד הוסמך כגורם אישור למתן רישיון עסק לעסקים מסוימים טעוני רישוי על פי "צו רישוי עסקים" (נוסח חדש 2013). ההסמכה ניתנה עבור סוגי עסקים שונים, כמו למשל תיקון מכלי גז, תחנות תדלוק בגז, בתי מטבחים, הדברה חקלאית, בתי קירור, הובלת פסולת, מכבסות, בתי מלון, בתי אבות, חניונים מקורים או תת-קרקעיים, מוסכים, אחסון דשנים, אחסון חומרי חיטוי וניקוי, אחסון חומרים מסוכנים, מסגריות, נגריות לייצור רהיטים. באתר ממשל זמין באינטרנט מוצגים מפרטים אחידים על ידי המשרדים הממשלתיים הרלוונטיים, כולל המשרד להגנת הסביבה. המפרטים של המשרד מהווים תנאים מיוחדים כשלעסקים להתנהל לפי הנחיותיהם. עסקים אחרים אשר לגביהם לא פורסמו מפרטים אחידים, התנאים בנושאים סביבתיים נגזרים מתנאי המסגרת המתאימים לפי סוג ומהות העסק. האיגוד הוסמך, כמו שאר האיגודים והיחידות הסביבתיות בארץ, כגורם אישור לסוגים שונים של תעשיות ועסקים, כפי שמפורטים בצווי ההסמכה. מצ"ב רשימת הפריטים מתוך צו רישוי עסקים אשר בעניינם ניתנה לאיגודים והיחידות סביבתיות הסמכה כ"נותן אישור":

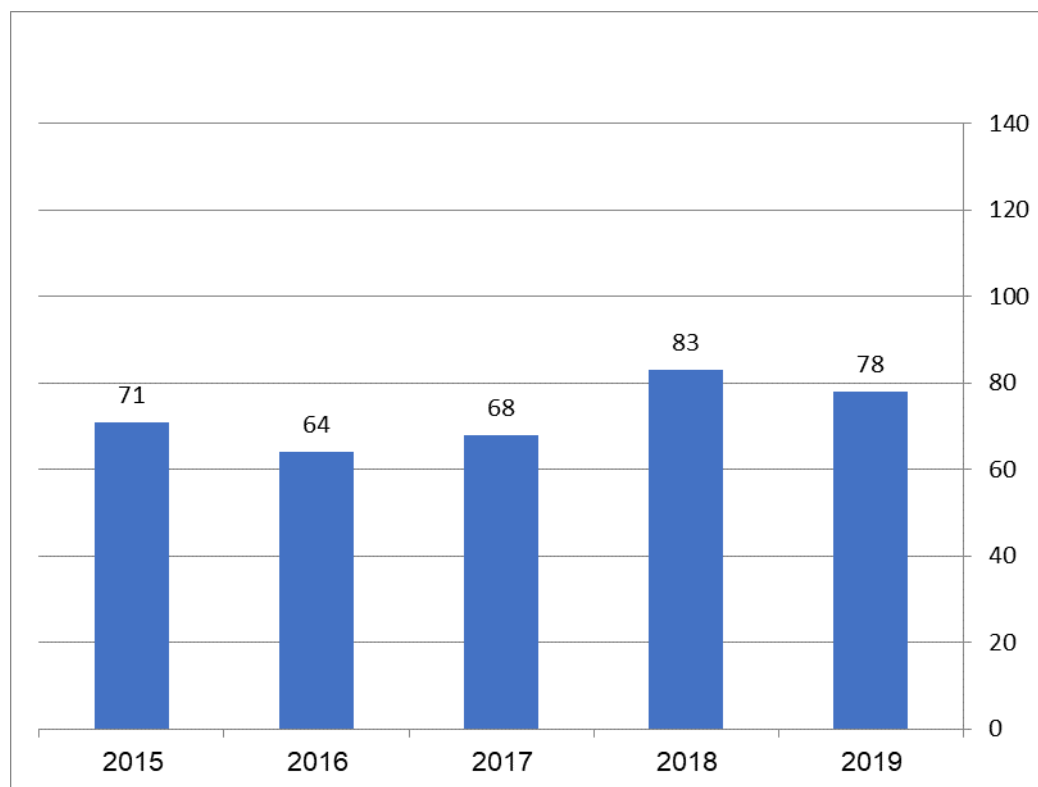
לעניין הסמכה זו, "סוגי עסקים" - עסקים טעוני רישוי לפי הפרטים שבתוספת לצו רישוי עסקים (עסקים טעוני רישוי), התשע"ג - 2013², שמספריהם – א2.1; ב2.1; ח2.1; ז2.1; ח2.2; 3.1; ב3.3; ג3.4; א4.3; ב4.3; א4.4; ב4.6; ז4.6; א5.1; ב5.1; ג5.3; 6.4; א7.1; ג7.1; ח7.7; א8.4; ז8.6; ב8.7; א8.8; א8.9; 10.1; ב10.6; ג10.7; א10.8; ב10.9; א10.10; ב10.10; ג10.10; ד10.10; א10.14; ז10.14; ב10.16.

ישנם סוגי עסקים, לדוגמה אחסון חומרי חיטוי או ניקוי, מוסכים, הובלת פסולת ואחרים, אשר לגביהם פורסמו תנאים אחידים ארציים הכוללים דרישותיהם של נותני האישור הרלוונטיים, לרבות הגנת הסביבה. התנאים, המכונים "מפרטים אחידים", פורסמו ברבים באתר ממשל זמין. ענפים אחרים אשר בעניינם לא קיימים במפרטים האחידים, מנוסחים התנאים הסביבתיים בהתאם לפעילות המתבצעת בעיסוק תעשייתי ספציפי והתאמת הדרישות למצב בשטח לפי עניין. במקרים כאלה, דוגמת מכבסות, אחסון מתכות, מסגריות, בתי אוכל ואחרים, האיגוד מעביר אל רשות הרישוי המלצה של נוסח תנאים שמטרתם מניעת מפגעים.

בשנת 2019 טופלו באיגוד 77 בקשות לרישיון עסק, בדומה לשנים האחרונות. הבקשות לרישיון עסק הועברו לטיפול האיגוד ע"י מחלקות רישוי עסקים של הרשויות המקומיות. מסה"כ הבקשות אשר הופנו לאיגוד אושרו 75, אחת סורבה ואחת הוחזרה להשלמות. 61 בקשות לרישיון (כ-80% מכלל הרישיונות) קיבלו תנאים סביבתיים.

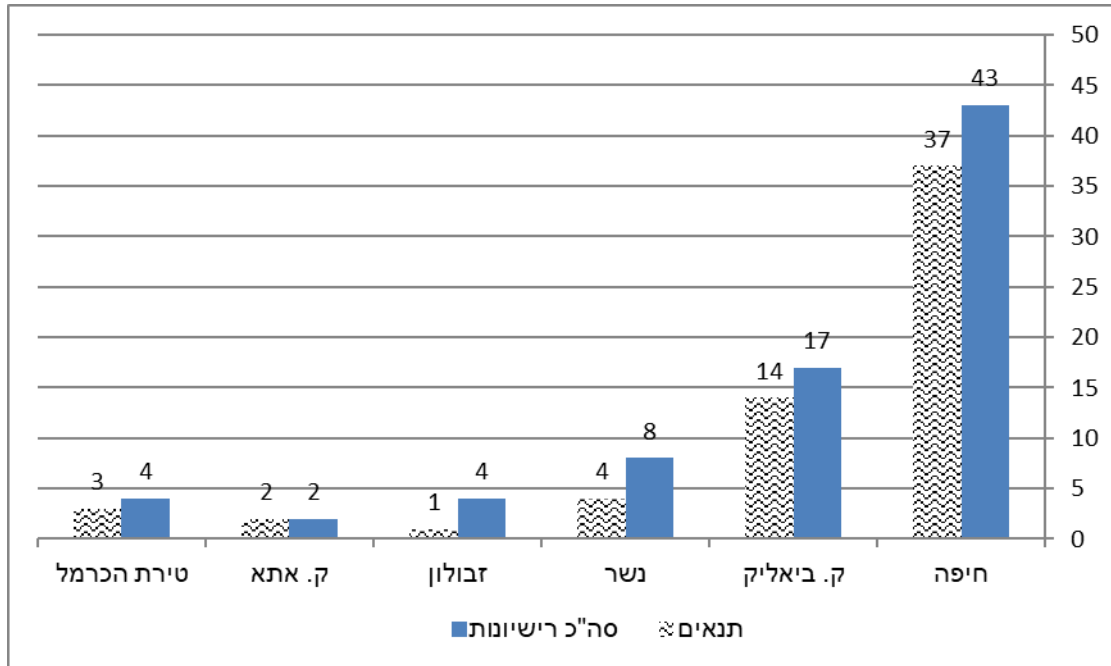
בשני מקרים ניסחנו "תנאים מוקדמים" במסגרת היתר זמני ויש למלאם בטרם קבלת הרישיון. למתן הרישיון לרישיון שמתייחסים להיבטים הסביבתיים. עם מילוי התנאים המוקדמים, קיבלו העסקים תנאים כוללניים לסוג פעילותם.

מספר הרישיונות עסק שטופלו באיגוד ב-5 השנים האחרונות:

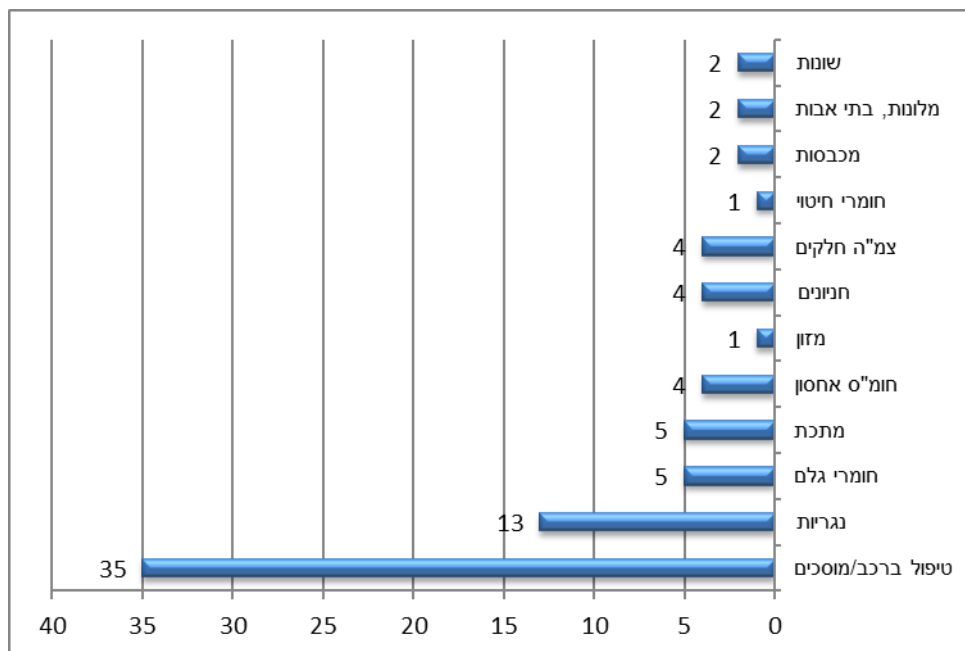

מעיריית חיפה הועברו לטיפול 43 רישיונות, כאשר ל-37 מתוכם המהווים כ-86% נוספו תנאים. עיריית קריית ביאליק העבירה 17 בקשות לרישיונות ול-14 מתוכם (88%) נוספו תנאים. רשויות נוספות: מ.א. זבולון (4 רישיונות), נשר (8), קרית אתא (2) וטירת הכרמל (עם 4).

להלן חלוקת הרישיונות שטופלו במהלך השנה (סה"כ רישיונות ורישיונות שקיבלו תנאים), לפי הרשות המקומית:

התפלגות רישיונות אשר טופלו במהלך השנה לפי מהות העסק:

מפגעים סביבתיים ומניעתם

איגוד הערים להגנת הסביבה נותן מענה באמצעים שונים למפגעים סביבתיים שנגרמים בשטח 12 הרשויות המקומיות השותפות האיגוד. נציגי האיגוד מהווים גורם מייעץ למחלקות המקומיות השונות ונוטל חלק בהליכים הנדרשים למזעור המפגעים, בין היתר מתן דרישות לטיפול, מעקב ואחרים.

במהלך השנה נתנו מענה לכ-150 פניות ישירות, התקשרויות והפניות בנוגע לריחות, מטרדי עשן וזיהום אוויר, חומרים מסוכנים, אסבסט, שפכים ופסולת. האירועים המרכזיים הקשורים לחומרים מסוכנים מפורטים בפרק העוסק בנושא זה.

פניות ותלונות על מפגעים סביבתיים מופנות אל האיגוד ממקורות שונים: תושבים, רשויות מקומיות לרבות מוקדים עירוניים ומחלקות שונות באותן רשויות, המשרד להגנת הסביבה כולל מוקד הסביבה הארצי, מוסדות ציבור, עמותות, משרדים ותאגידים שונים, ואף ממפעלים ועסקים המלינים של שכניהם.

בהקשר של מטרדי ריחות, יצויין כי בהיעדר תקנות מכוח החוק חוק של הקשיים בהגדרה באופן כמותי של ריח שייחשב כחזק או בלתי סביר, נקבעו נהלים על ידי המשרד להגנת הסביבה. הנהלים מגדירים קריטריונים לקביעת מטרד ריח וכן הנחיות לביצוע בדיקת ריח בשטח.

ריח חזק או בלתי סביר, על פי "החוק למניעת מפגעים", תשכ"א, 1961:

"לא יגרום אדם לריח חזק או בלתי סביר, מכל מקור שהוא אם הוא מפריע, או עשוי להפריע, לאדם המצוי לקרבת המקום או לעוברים ושבים". (סעיף 3).

עובדי האיגוד העוסקים במטרדים מסוג זה, עברו הכשרה מטעם המשרד להגנת הסביבה להתאמה לצוותי מריחים.

הטיפול בתלונות נעשה בהתאם לסוג התלונה, מהותה והשפעת המטרד. הטיפול מתבטא במספר אפשרויות: מענה טלפוני, ביקורת במקור האירוע, סיורי שטח, התכתבות עם גורמים הנוגעים לדבר. במקרים רבים הטיפול מתבצע בשיתוף עם גורמי האכיפה, דהיינו אגפים ומחלקות הפיקוח של הרשויות המקומיות.

מטרד ריחות מעבודות צביעה של נת"צ המטרונית (שד' ההסתדרות)

בסוף חודש דצמבר 2018 ושוב בסוף חודש ינואר 2019 בוצעה צביעה לסימון הנת"צ של המטרונית ועקב כך התקבלו תלונות של תושבי הקריות שמתגוררים בסמוך לכביש חיפה-עכו.

האיגוד ערך סיורי פיקוח בזמן ביצוע העבודות בשעות הלילה (במקטע הכביש בקרית ביאליק ובקרית מוצקין). הצביעה נעשתה בהתזה.

מפקח העבודה מטעם חב' יפה נוף נדרש להקפיד על נהלי העבודה וכן אופן ביצוע העבודות בפועל, כך שיופחת הפיזור של חומרי צבע. האיגוד אף הבהיר למנהל על כך שהעבודות גרמו, במספר מקרים, לתלונות על ריח ודרשנו שיושם דגש על ריענון נהלי העבודה מול הקבלנים עם דגש על הפחתת פיזור חומרי צבע לסביבה. בנוסף, מומלץ כי ביצוע עבודות הצביעה בצירים הקרובים לאזורי מגורים בשיטת הברשה (רולר) במקום התזה.

מטרד ריחות בגבעת אלונים ובגבעת טל שבקריית אתא

באיגוד התקבלו תלונות על ריחות עזים בקרית אתא, בשכונות גבעת אלונים וגבעת טל. בנוסף, התקבלו כ-15 פניות במוקד קריית אתא, פרטים נוספים בידי יוסי שטייגמן מעיריית קרית אתא. אנשי האיגוד ערכו סיורים הן בתוך השכונות והן באזור נרחבים מחוץ לאזורים המיושבים והורגש ריח דומה לזבל בעוצמה בינוני-חזק. השכונות הנמצאות בצפון קריית אתא מוקפות בשדות חקלאות ולכן הנחנו כי מקור הריחות זיבול שדות. בהתחשב על כיווני הרוח, הסיור התרחב עד למתחם "קומפוסט 2000" הנמצא במרחק של כ-8 ק"מ בקו אווירי.

מפטמת בקר

בסיור נוסף שנערך בהמשך מצאנו, על פי מידע שנאסף במהלך הטיפול במטרד, מפטמת בקר פיראטית, מתחזקת בתנאים ירודים, בירידה לכיוון מזרח מכביש 79 אפק-קריית אתא. במקום הורגש ריח חזק של פרש פרות. הממצאים הועברו אל המשרד להגנת הסביבה ועיריית קריית אתא לשם העברתם אל משרד החקלאות.

אסבסט-צמנט בשד' בן צבי ורח' צייטלין בקרית חיים

נוכח שאילתה שהוגשה על ידי חבר מועצת עיריית חיפה באשר למסתורי הכביסה בנויי אסבסט-צמנט באזור, נערך סיור לבחינת מצבם בשטח. יצויין כי בעבר מוצרי אסבסט-צמנט היו בשימוש כחומרי בנייה, דוגמת גגות, סככות, גדרות, מסתורי כביסה וכ"ד. מוצרי אסבסט-צמנט הינם מוצרים קשיחים העשויים תערובת של מלט (כ-90%) ואסבסט ואינם ניתנים לפירור, כתישה או צמצום לאבקה על ידי מגע ידני במצב יבש. במידה והלוחות אסבסט-צמנט במצב תקין, לא שרופים או מתפוררים כתוצאה מפעולות יזומות כגון עבודות ניסור, קידוח, ליטוש אשר גורמות להתפוררות ופיזור החומר – ההנחיות של המשרד להגנת הסביבה מדברות על כך כי "אין הכרח להרחיק מן הבית מוצרים קיימים עשויי אסבסט-צמנט או להימצא במנים עשויי אסבסט-צמנט, כל עוד האסבסט נמצא במצב תקין ולא מתפורר". על פי החוק למניעת מפגעי אסבסט, האחריות לטיפול במפגע אסבסט בנכס פרטי מוטלת על המחזיק בנכס.

בסיוור נמצאו מסתורי כביסה שבורים במבנים בשד' בן צבי 56-74 ורח' צייטלין 4-2 (ביחס משוער כ-20% או יותר).

על מנת לוודא את סוג החומר, האיגוד הזמין סקר אסבסט כולל אנליזה במעבדה מוסמכת של החומר בנייה במסתורי כביסה ברחוב בן צבי. התוצאות אישרו חתיכות לוח אשר נדגמו מכילים אסבסט מסוג crocidolite ו-chrysotyle. האיגוד המליץ על כך כי יש לפעול לפי המדיניות של המשרד להגנת הסביבה ולקבל הנחיותיו בעניין הלוחות.

חזית בניין ברחוב יצחק בן צבי

אחסון חומ"ס בבית עסק בא.ת. קריית ביאליק

בביקור בעסק לצביעה תעשייתית בשם "טופ ספייס" באזור התעשייה קריית ביאליק, נמצאו חביות פסולת חומ"ס אשר אוחסנו מחוץ לכותלי העסק וחשש לדליקה. העסק עוסק בצביעה תעשייתית. העסק החזיק ברישיון עד חודש אפריל עם אישור המשרד להגנת הסביבה (פריט 10.16.א). הבעלים נדרש לחדש את הרישיון.

בתוך העסק נמצא חדר צבע תקין כולל מערכות סינון וכן מחסן צבעים ומדללים מבודד כנדרש. חלק מהחביות שהונחו מחוץ לעסק, מכילות תערובת פסולת מסוכנת (מדללים). הן הוצבו ללא שילוט, ללא מאצרה וללא הצללה. הליקויים אשר התגלו בעת הביקור הועלו בפני ההנהלה והעסק נדרש לתקנם במייד. כמו כן, נדרש לפנות את החביות שמחוץ לעסק באופן מייד (הפינוי נעשה בשגרה פעם בחצי שנה ע"י חב' טביב). הממצאים הועברו לעירייה ולמשרד להגנת הסביבה והעסק נדרש לטפל בליקויים.

מטרד עשם ממפעל בא.ת. קריית ביאליק

בביקור שנערך במפעל לעיבוד מתכות "תהילים", עקב פניית עסק שכן, נמצאו שני מתקני חיתוך גדולים, אחד בשיטת פלזמה והשני בשיטת לייזר. פלומות העשן שנצפו הן בסבירות גדולה מארובות המחוברות למתקן חיתוך בפלזמה. בזמן הביקור, לא הופעלו מכוונות החיתוך.

נמצא כי למפעל היתר רעלים בתוקף. ממצאי הביקור והמלצות להליכי המשך במפעל זה (פריט 10.14.א) הועברו לגורמים הנוגעים לדבר, כולל בחינת דרישה על סקר תהליכים ודיגומי אוויר.

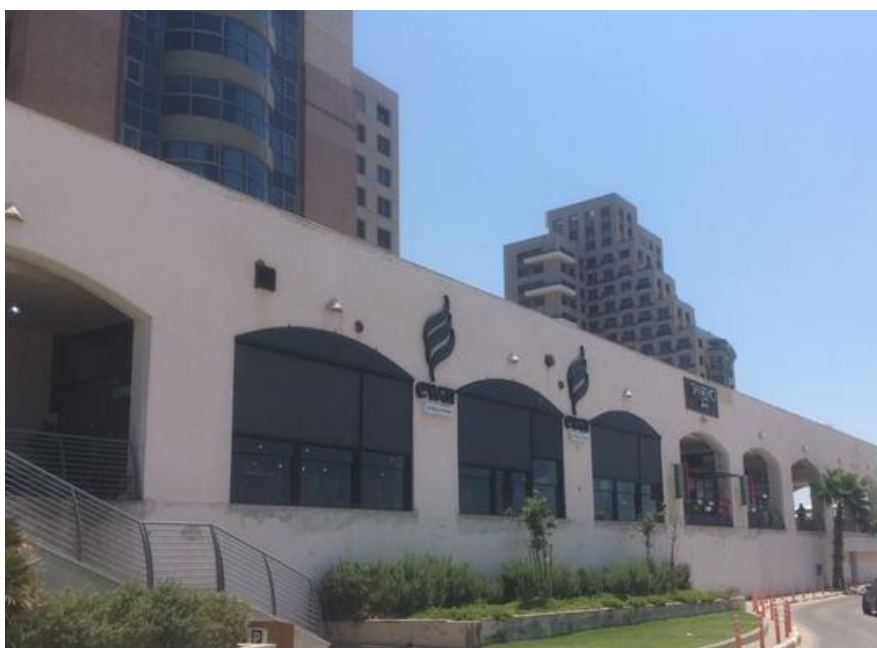
מטרדי עשן וריחות מבתי אוכל

על בתי אוכל חלות תקנות של משרד הבריאות, "תקנות רישוי עסקים (תנאי תברואה נאותים בבתי אוכל) - 1983. בתקנות התייחסות לנושא "הרחקת ריחות" - בפרק ו' (אוורור ותאורה), סעיף 27 "הרחקת ריחות, אדים וקיטור". מודגש שהמנהל (משרד הבריאות או מי שהוא הסמיך לכך) רשאי לדרוש טיפול ואמצעים בבית אוכל. בנוסף יובהר כי בהתאם לצו רישוי עסקים (עסקים טעוני רישוי) התשע"ג - 2013, אין בידי הגופים להגנת הסביבה לשמש כגורם רישוי עבור בתי אוכל (פריט 4.2), אלא משרד הבריאות.

האיגוד מסייע בטיפול הרשויות בתלונות על ריחות מבתי אוכל ולשם כך נערכים ביקורים בשטח ומתן יעוץ והכוונה להמשך טיפול. דוגמה לכך בשני המקרים הבאים:

- "סושי בר" ברח' מסדה בחיפה: קיימת בעייתיות במיקום מפלט האוורור בקומה העליונה הנמצא קרוב לחלונות דירות המגורים. נדרש ניתוק וחיבור מחדש לארובה של המטבח הראשי שבקומה התחתונה, כשהיא תקנית ומתנוססת לגובה שתהיה 2 מטר מעל גובה הגג בהתאם להנחיות התקנות.

- מסעדת "אוואר" בניין אלמוג בחיפה: במספר ביקורות במקום של נציגי האיגוד לא נצפו פליטות, אך עצם העובדה כי בעסק נעשה שימוש בתנורים על פחמים, הודענו לגורמים העירוניים כי תקנות על בתי אוכל המוזכרות לעיל אוסרות שימוש בפחם בבתי אוכל באזור מגורים או מגורים ומסחר (פרק ו' ס"ק 27.ג).
בעניין האפשרות לחיבור תעלת האוורור של המסעדה אל תעלה פנימית בתוך בניין "אלמוג", הצענו כי יש לערב בפתרון הסוגייה את ההנהלה וחברת הניהול של "אלמוג".

מסעדת איוואר בניין אלמוג, חוף דדו, חיפה

ממגורות שטיבל, מפרץ חיפה

התקבלו פניות חוזרות ונשנות על מטרדי ריחות באזור הרחובות חלוצי התעשייה ואריה שנקר, ובעקבות נציגי האיגוד ערכו מספר סיורים בשטח. באחד הסיורים מצאנו בסמוך לרח' חלוצי התעשייה 53 זרם שפכים שיצא מפתחי חומת עסק שכן. השפכים היו בצבע חום כהה ונכנסו לשוחת ניקוז, מתאפיינים בריח חזק ביותר של תסיסת זבל או של פגר.

התברר לנו כי התשטיפים זרמו ממגורות "שטיבל". מאחר והתשטיפים זרמו אל הרחוב (רשות הרבים) ואל מערכת הניקוז הציבורית, הודענו על כך למחלקות הניקוז והפיקוח של העירייה וכן למשרד להגה"ס.

הריח הגיע דרך מערכת הניקוז ופתחי שוחות הניקוז לאורך הקו גם למקומות נוספים. מאגף ים וחופים של המשרד להגה"ס, דווח על כך שזרם שפכים חומים הגיע לים באותו בקצה רח' חלוצי התעשייה.

נערך ביקור בבית העסק יחד עם נציגי המשרד להגה"ס והעירייה. בממגורות שטיבל מאחסנים חיטה הן בסילואים והן בממגורות תת-קרקעיות. מדברי נציג המפעל, הצטיירת תמונה לפיה לאחרונה מי תהום חדרו לממגורות התת-קרקעיות והתבואה נפגעה. החומר הוצא והונח בשטח האחורי של המפעל, בסמוך לגדר ברח' חלוצי התעשייה. הבהרנו לנציג המפעל כי מלבד מטרד הריח המקומי, נגרם גם מפגע של הזרמת תשטיפים מזוהמים למערכת הניקוז.

הזרמת שפכים ברח' חלוצי התעשייה, מפרץ חיפה

בוצה ותשטיפים במתחם ממגורות שטיסל

הובטח במקום, בהתאם להנחיות שקיבל מאיתנו, לסתום את פתחי החומה לכיוון רח' חלוצי התעשייה עד לעונת הגשמים, לפנות את הערמות של החומר הפגום אשר נותרו בשטח במידי ולנקות את השטח.